

רבי שמעון בן אלעזר אומר: הואיל והלוה חודה למקצת מן הטענה של המלוה שתובע ממנו חמש — ישבע כדין מודה במקצת.

רבי עקיבא אומר: אינו אלא כמשיב אבידה, ופטור.

שנינו במשנה [גיטין מח ב]: המוצא מציאה והחזירה, ובעל המציאה טוען שהמוצא לא החזיר את כל האבידה, אין המוצא נשבע שבועת מודה במקצת "מפני תיקון העולם", שאם נחייבו שבועה ימנעו האנשים מלהשיב אבידה לבעליה —

ומן הדין, כל מודה במקצת הרי הוא כמשיב אבידה, שהרי יכול היה לכפור הכל ולהפטר, ובמה שהודה במקצת הרי הוא כמשיב אבידה לבעלים — אלא שמכל מקום נשבע, וכמו שנתבאר בגמרא לעיל, משום שגם אם ירצה לכפור, הוא אינו יכול לכפור הכל, כי אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו —

אבל כאן, שכתוב בשטר "סלעים" סתם, במקרה זה הלוה נחשב ל"משיב אבידה", שהרי היה יכול לטעון שלוה רק שתים — ואין זו העזה, כיון שאם היה טוען כך

ומיהו, אי אמרת בשלמא מדאורייתא הילך חייב, אם מדאורייתא המודה במקצת ואמר לו הילך חייב שבועה, אז יש לומר שמתקני רבנן שבועה כעין דאורייתא. שתקנו רבנן שבועה הדומה לשבועת מודה במקצת של התורה —

אלא אי אמרת מדאורייתא הילך פטור, אבל אם מדאורייתא האומר הילך פטור משבועת מודה במקצת — האם מתקני רבנן שבועה דליתא דכוותה בדאורייתא? רבנן לא היו מתקנים שבועה שאין דומה לה בתורה, [שהרי כאן זה דומה להילך], ואם בכל זאת תקנו רבנן שבועה, בהכרח שבדומה לזה בדאורייתא נשבעין, ומוכח שהילך חייב.

מיתבי מהא דתניא:

ב-ד שטר הלואה שכתוב בו "פלוגי לזה מחבירו סלעים", ולא כתוב בשטר כמה סלעים לזה, או שכתוב בשטר "פלוגי לזה מחבירו דינרין", ולא כתוב כמה דינרים. והמלוה אומר שסכום ההלואה היה חמש סלעים או דינרים, ואילו הלוה אומר שההלואה הייתה רק שלש סלעים או דינרים —

מלוה. אך בחידושי רבינו חיים הלוי [פט"ז מהלכות אישות] כתב שרבי חייא מודה לסברתו של רב ששת דכמאן דנקיט להו מלוה דמי והרי זה כפרוע, אלא שסובר רבי חייא שאף על פי כן אין זה מבטל את שם התביעה, וגם היכן שמסלק את התביעה על ידי שהופך את חלק מהחוב לפרוע, גם זה נחשב למודה במקצת וחייב שבועה.

להתחייב בשבועת מודה במקצת צריך שיתחייב על פי הודאתו, ובהילך אינו מתחייב על פי הודאתו שהרי פורע את הכסף מיד, ע"ש.

טעמו של רבי חייא החולק על פטור הילך'

בטעמו של רבי חייא החולק על פטור הילך מצאנו שני ביאורים. — בעל המאור כתב שהוא חולק על עצם הסברא, ולדעתו אף שהמעות מזומנים בידו אין זה נחשב שכמאן דנקיט להו

הא שתיים, אבל אם טען הלוה שסכום ההלוואה היה שתיים, מודה רבי שמעון בן אלעזר שפטור משבועה —

וטעם הדבר, כיון שעל שתיים יש הוכחה ברורה מלשון השטר — שהרי המילה "סלעים" [היא לשון רבים] כוללת בתוכה לפחות שני סלעים, נמצא שעל סכום זה השתעבדו קרקעותיו של הלוה למלוה⁽¹⁵⁾, כדין כל הלוואה בשטר שקרקעות הלוה משתעבדים למלוה בגובה הסכום הכתוב בשטר.

ואם כן, שקרקעות הלוה משועבדים, הרי האי שטר דקמודי ביה⁽¹⁶⁾ הילך הוא! כשטען לו שהחוב היה רק שתיים, הרי זה כאילו אמר לו "הילך", שהרי בשעה שמודה הלוה יש ביד המלוה קרקע משועבדת בגובה סכום זה⁽¹⁷⁾ —

משמעות השטר מסייעת לטענתו⁽¹⁴⁾ — כיון שכתוב בשטר רק "סלעים", מסתבר שההלוואה הייתה רק שתיים, כי משום כך לא טרחו לכתוב בשטר את סכום ההלוואה, אלא רק "סלעים" או "דינרין", לפי שמיעוט רבים הוא שנים —

ואם כן, כשטוען שחייב שלש, הרי הוא כמשיב אבידה לבעלים, שהרי היה יכול לטעון שחייב שתיים, ולכן פטור משבועה, דהמשיב אבידה פטור משבועת מודה במקצת.

קתני מי התם, על כל פנים למדנו בברייתא זו, שרבי שמעון בן אלעזר אומר, הואיל והודה מקצת הטענה ישבע.

ומדייקת הגמרא: משמע מלשונו של רבי שמעון בן אלעזר, כי טעמא דאמר שלש — שכל דין זה הוא דוקא במקרה שטען הלוה שסכום ההלוואה היה שלש —

לא יודה לשטר, עצם מציאות השטר הרי היא כהילך שהרי מחמתו משתעבדות הקרקעות. אלא גרס 'והאי שטר דקמודה הילך', ופירושו שהסכום שהוא מודה שכלול בשטר הרי זה כהילך.

17. זוהי שיטת רש"י בטעם הדבר ששטר הרי הוא כהילך.

אבל ברשב"א ובר"ן הביאו דעת הרמב"ם שהטעם שהמודה על מה שכתוב בשטר פטור משבועה, הוא משום שהודה בממון שאינו יכול לכפור בו, וכמו שנבאר —

דהנה הרמב"ם [פרק ד' מהלכות טוען ונטען הלכה ד'] כתב שהתובע מחבירו חמישים שהלוה לו בשטר וחמישים שהלוה לו בעל פה, והלוה הודה על החמישים שבשטר וכפר בחמישים

14. כך פירש רש"י, ואף על גב דסברא זו שהשטר מסייעו נתחדשה רק במסקנא, ביארו הראשונים שבמסקנא נתחדש שסיוע השטר הרי הוא כעדות ומועיל לפטרו משבועה, אבל בהוה אמינא הגמרא הבינה שאין סיוע השטר מועיל להפטר משבועה, וגם אם יטען שתיים יהיה חייב שבועה. אלא שסיוע השטר מועיל לכך שאין טענת שתיים נחשבת להעזה, ומשום כך נחשב למשיב אבידה שהרי יכל לטעון שתיים.

15. אבל אם טוען שלש, על המנה השלישי לא השתעבדו קרקעותיו, כיון שעל המנה השלישי אין הוכחה מתוך השטר, והרי זה כמלוה על פה — רש"י

16. רש"י לא גורס 'דקמודי ביה' שהרי גם אם

ושמע מינה: הילך פטור:

ומתצינן: לא! לעולם אימא לך, באמת יש לומר שגם אם טוען הלוה שלוה שתיים, חייב שבועה. ואף שזה כהילך — ההלכה היא שהילך חייב!

והאי דקתני שלש, הסיבה שרבי שמעון בן אלעזר אמר את דינו על מקרה שהמלוה טוען שלש, ולא אמר זאת במקום שהמלוה

טוען שתיים, משום שהוא רוצה — לאפוקי מדברי רבי עקיבא, דאמר משיב אבידה הוי. שאם הלוה טוען שלש הרי הוא כמשיב אבידה, מחמת שהיה יכול לטעון שתיים, ופטור משבועה.

ועל זה קא משמע לן רבי שמעון בן אלעזר, שגם היכן שטוען שלש — דמודה מקצת הטענה הוי, וחייב שבועה, ואינו נחשב למשיב אבידה —

שבעל פה — פטור משבועה, שהרי הודה בממון שאינו יכול לכפור בו.

והקשו על הרמב"ם מסוגיתנו שמוכיחה מהלואה שבשטר שהילך פטור, ולשיטת הרמב"ם הלא אין פטורו משום הילך אלא משום שכפר בממון שאינו יכול לכפור בו?

אך מדברי הראשונים בסוגיה מבורא, שהטעם לכך שהכופר בממון שאינו יכול לכפור בו פטור משבועה, משום שהרי זה כהילך. ולפי זה לא קשה מסוגיתנו, דשפיר מוכח שהילך פטור.

ובבית יוסף [הובא דבריו בקצוה"ח סי' פ"ז סק"ה] כתב, שטעמו של הרמב"ם שהכופר בממון שאינו יכול לכפור בו פטור משבועה, הוא משום שהודאה זו אינה נחשבת להודאה. וביאר הקצוה"ח [שם] שהסיבה שאין הודאתו הודאה היא משום שאין צריך להודאתו, שהרי גם אם לא היה מודה היה חייב מחמת השטר, ולא חייבה תורה שבועה במודה במקצת אלא במקום שצריכים להודאתו כדי לחייבו במקצת. — וכתב הקצות החושן שזהו גם הטעם שהילך פטור, שכיון שנותן מיד את הממון למלוה שוב אין צריכים להודאתו, ובמקרה כזה לא חייבה התורה שבועה [וכשיטת הראב"ד שהובאה לעיל].

ולפי זה מיושב מה שהוכיחה הגמרא מכאן שהילך פטור, כי אם בהילך היה חייב — והיינו

שגם במקום שאין צריך להודאתו חייב, אם כן גם המודה בממון שאינו יכול לכפור בו היה חייב, שהרי אין צריך להודאתו כדי להתחייב.

והגרעק"א כתב לבאר את דברי הרמב"ם באופן אחר: שהמודה בממון שאינו יכול לכפור בו פטור אף למאן דאמר שהילך חייב. — וטעם הפטור הוא משום שיש חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, ואם העיז וכפר סימן שטענתו נכונה. כי כל מה דאמרין לעיל שבמודה במקצת אין את החזקה הזו, הוא משום שכשמודה במקצת אין זה העזה וכוונתו להשתמש. אבל כשמודה בממון שאינו יכול לכפור בו אין הודאתו זו מסלקת את ההעזה ועדיין נחשב ככופר הכל על שאר הטענה. ומשום כך נאמן שאם היה משקר לא היה מעיז פניו בפני בעל חובו.

ולפי זה כתב הגרעק"א ליישב את הוכחת הגמרא הכא, שהרי כאן אם היה טוען שתיים אין לו על השאר את החזקה שאין אדם מעיז, דאף שהודאתו היא רק על ממון שאינו יכול לכפור בו, מכל מקום הרי יש לו סיוע מהשטר שמסלק את ההעזה, ובמקרה כזה אין את טעם הפטור של מודה בממון שאינו יכול לכפור בו שיסודו הוא משום חזקה אין אדם מעיז, ואם כן היה צריך להיות חייב — ומזה שפטור מוכח שהילך חייב!

אלא, לעולם אם טוען הלוח **שתיים**, פטור משבועה — ואף על פי שהרי זה כהילך, ובעלמא גם האומר **הילך חייב** שבועה —

ומכל מקום, כאן הוא פטור משבועה. כי **שאני הבא, דקא מסייע ליה שטרא**. שהרי כשטוען שתיים, יש לו סיוע מהשטר, שמשמעותו הוא שלוח שתיים, והרי זה כאילו העידו העדים החתומים על השטר שלוח שתיים, ולכן פטור משבועה! (18)

אי נמי, משום כך כשטוען שתיים אינו נשבע, דהוה ליה שטר **שעבוד קרקעות**. שהרי לשון השטר מוכיח שלכל הפחות לוח שתיים — ועל סכום זה משתעבדים קרקעותיו של הלוח למלוח כדין כל הלואה בשטר —

נמצא שבהודאתו על שתיים נכלל בזה הודאה שקרקעותיו משועבדים —

וכבר שנינו: **אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות!** (19) אין נשבעים במקום שמודה בשעבוד קרקעות, לפי שהקרקעות התמעטו

אך אם היה רבי שמעון בן אלעזר אומר את דינו במקרה שהלוח אומר שתיים, לא היה חולק עליו רבי עקיבא, שהרי באופן שטוען שתיים גם רבי עקיבא מודה שחייב, ואינו נחשב למשיב אבדה שהרי השטר מוכיח שלכל הפחות לוח שתיים.

ומקשינן: **אי הכי**, שכל חידושו של רבי שמעון בן אלעזר הוא שגם כשטוען שלש אינו נחשב למשיב אבדה, לא היה לתנא לשנות בלשונו — **"רבי שמעון בן אלעזר אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע"** — אלא **"אף זה ישבע" מבעי ליה!** היה עליו לשנות כך: רבי שמעון בן אלעזר אומר **"אף"** [המודה בשלש] צריך להשבע [מלבד המודה בשתיים שודאי צריך להשבע] —

ומלשון זה ששנינו **"הואיל והודה מקצת הטענה"**, משמע שהוא גם לעצמו שהודה במקצת, שאילו היה מודה בשתיים היה פטור משבועה, דכיון שהשטר מסייעו, הרי זה כהילך.

18. ונחלקו הראשונים בביאור דברי הגמרא. הרא"ש [לעיל סימן ג'] הוכיח מכאן שעד המסייע לנחבע פוטר אותו משבועה. ומבואר שלשיטתו כאן חייב שבועה אלא שסיוע השטר פוטר אותו משבועה.

19. והקשו התוס' למאן דאמר שעבודא דאורייתא, שלשיטתו גם בהלואה שבעל פה משתעבדים קרקעות הלוח למלוח. אם כן כל מודה במקצת הרי הוא כופר בשעבוד קרקעות, ומדוע נשבע?

ותירצו התוס', שאין הכי נמי שבועת מודה

אך דעת הרמב"ן [במלחמות לעיל ב ב] שאין מכאן ראייה שעד המסייע פוטר משבועה, דאין הפירוש כאן שהשטר פוטר אותו מחיוב השבועה אלא שמעולם לא נתחייב שבועה, דכיון שיש לו סיוע מהשטר שוב יכול להעזי פניו ולטוען שחייב רק שתיים, ובמקום שיכול להעזי אין כלל חיוב שבועה.

והריטב"א והתוס' רבינו פרץ פירשו באופן אחר. דהא דאמרין דמסייע ליה שטרא, אין

בפסוק מדין שבועה:

איבא דמותיב, יש שהקשו מהסיפא של הברייתא על מאן דאמר הילך פטור —

לפי ששינוי בסיפא: **רבי עקיבא אומר**: אם אמר הלוא שחייב שלש, אינו אלא כמשיב אבידה. שהרי היה יכול לטעון שחייב רק שתים, ולכן הוא פטור משבועה.

ומדייק המקשה: **טעמא דאמר שלש**, מכך שאמר רבי עקיבא את דינו במקרה שהלוא

טוען שלש, ולא העמיד במקרה שהלוא טוען שההלואה היתה שתים — יש לדייק: **הא שתיב**, אם טען הלוא שסכום ההלואה היה שתים, **חייב**. שהרי אם טען שתים אינו משיב אבידה, כי מהשטר מוכח שחייב לכל הפחות שתים.

והא שטר, כיון דקא מודי ביה, כהילך דמי! והרי כשמודה בשתים, הרי הוא מודה למה שכתוב בשטר, והמודה בשטר הרי זה כהילך [וכמו שנתבאר לעיל], ובכל זאת משמע שחייב שבועה — **שמע מינה הילך חייב!**

שהאריך.

ועיין בחידושי רבינו חיים הלוי פרק ט"ז מהלכות אישות הלכה כ"ה, שכתב לבאר את הקושיה הנ"ל מדוע הכופר במלוא שבשטר נחשב לכפירת שעבוד קרקעות והלא יש גם שעבוד הגוף על מטלטלין [והרי זה כתבעו מטלטלין וקרקעות והודה במקצת כלים וקרקעות שחייב שבועה]. וכתב הגר"ח שאין הכי נמי, אם לאחר הודאתו עדיין הוא מחויב ועומד, אז יש לומר שנחשב שהודה גם במטלטלין. אבל כאן, כיון שבשעת ההודאה הופך את השטר לפרוע [וכדארמין דהוי הילך] והתשלומין הם בקרקע, אז פשיטא שדינו כהודאת קרקע בלבד. ואף על גב שמודה גם על חיוב מטלטלין, בכל זאת כיון שהדין פרוע שחל כאן הוא מחמת תשלומי הקרקע, הרי זה הודאה בקרקעות ופטור משבועה. [ודברי הגר"ח הם על פי שיטתו שהובאה לעיל שגם מי שסובר שהילך פטור מודה שחל דין פרוע על ידי ההודאה, אלא שהוא סובר שעצם זה שמסלק את התביעה על ידי שהופך את חלק מהחוב לפרוע, זהו גופא מודה במקצת]. ועיין בקהלות יעקב סימן ו' שהביא שכבר קדמוהו ראשונים, ועי"ש מה שכתב בכל ענין זה.

במקצת היא רק באופן שאין לו קרקעות כלל, או באופן שהמלוא מחל לו על שעבוד הקרקעות. אבל אם הקרקעות משועבדים אינו נשבע. — ועיין עוד בדברי התוס' מה שכתבו לרבי יוחנן. והרא"ש [בשבועות פרק ה' סימן ג'] הביא בשם הרמב"ן לתרץ, שכל מקום שבו אין הוכחה למלוא שהקרקעות משועבדות לו, כגון במלוא על פה שאין לו שטר, במקרה כזה אין זה נחשב שכופר בשעבוד קרקעות, וחייב שבועה. — והרא"ש שם חולק עליו [ומסתמא כן הוא דעת התוס'].

והנחלת דוד ביאר את דברי הרמב"ן, דיש להקשות, מדוע הכופר במלוא שבשטר נחשב שכפר בשעבוד קרקעות, דלכאורה הלא יש גם שעבוד הגוף על המטלטלין. [והרי זה דומה לתובע ממנו כלים וקרקעות והודה לו במקצת כלים וקרקעות שחייב שבועה]. ועל כרחק צריך לומר שכיון שהקרקעות משועבדים עיקר דעתו הוא על הקרקעות — ולפי זה מבואר שהיכן שאין הוכחה על השעבוד ואינו יכול לגבות מלקוחות, שוב אין עיקר דעתו על הקרקעות, וכיון שכן אין זה נחשב לכפירת שעבוד קרקעות שהרי יש כאן גם שעבוד הגוף על המטלטלין. ועוד בענין זה יעוין בקהלות יעקב סימן ו'

ומתריצין: לא! לעולם אימא לך, גם אם הלוח טען שחייב שתים, נמי פטור משבועה, שהרי זה כהילך — והילך פטור משבועה.

והאי דקתני שלש, והסיבה שרבי עקיבא אמר את דינו על מקרה שהמלוה טוען שלש, ולא אמר במקום שהמלוה טוען שלוח שתים, זהו משום שרצה לאפוקי מדרבי שמעון בן אלעזר, להוציא משיטתו של רבי שמעון בן אלעזר, דאמר הסובר שגם כשטוען שלש, מודה מקצת הטענה הוי, וחייב שבועה, לכן קא משמע לן רבי עקיבא דמשיב אבידה הוי, שאינו ככל מודה במקצת, ודינו כמשיב אבידה לבעלים ופטור משבועה —

אבל אם רבי עקיבא היה שונה את דינו בשתים, עדיין היה מקום לומר שבשלש מודה הוא לרבי שמעון בן אלעזר שחייב שבועה, שדוק בשתים פוטר משום הילך. אבל אם טען שלש, שעל המנה השלישי אין הוכחה מהשטר ולא השתעברו עליו הקרקעות, אין זה הילך, וחייב — לכן שנה רבי עקיבא את דינו כשטוען שלש, להשמיענו שגם שם פטור, דהוי משיב אבידה.

ומוסיפה הגמרא:

הכי נמי מסתברא, שלפי לרבי עקיבא גם כשטוען שתים פטור, דאי פלקא דעתך שתים חייב, אם נאמר שאם טוען שסכום ההלוואה היה שתים חייב שבועה — בשלש, היכי פטר ליה רבי עקיבא? מדוע פטר רבי עקיבא משבועה אם טען שלש. והלא יתכן דהאי, אערומי קא מעריב, שהוא מערים עלינו, וסבר לעצמו — אי אמינא שתים, בעינא אשתבועי, הלא אם אטען שתים, אתחייב

שבועה. ולכן — אימא "שלש", עדיף לי לטעון שלש, דאהוי, שאז אהיה כמשיב אבידה, ואיפטור. אפטר משבועה כדין משיב אבידה.

אלא, מזה שלא חשש רבי עקיבא להערמה זו, שמע מינה, שתים נמי פטור!

ומקשינן: אלא, קשיא לרבי חייא! — לפי מה שהכרחנו שרבי עקיבא סובר שאם טוען שתים פטור משבועה, אף שזה הילך — אם כן מוכח שהילך פטור, וקשה לרבי חייא, הסובר שהילך חייב.

ומתריצין: שאני התם, דקא מסייע ליה שטרא. שהרי כשטוען שתים יש לו סיוע מהשטר, שמשמעו הוא שלוח שתים, והרי זה כאילו העידו העדים החתומים על השטר שלוח שתים, ולכן פטור משבועה!

אי נמי, משום כך כשטוען שתים אינו נשבע, דהוה ליה שטר שעבוד קרקעות. כיון שעל שתים יש הוכחה מהשטר, ממילא על סכום זה משתעבדים קרקעותיו של הלוח למלוה [כדין כל הלואה בשטר] — נמצא שכשמודה על שתים, הרי הוא מודה על כך שקרקעותיו משועבדים, ולכן אינו נשבע, וכמו ששינו אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות, כך אין נשבעים במקום שמודה בשעבוד קרקעות — שהקרקעות התמעטו בפסוק מדין שבועה.

מתיב מר זוטרא בריה דרב נחמן:

הרי שנינו במשנה במסכת שבועות: טענו, מי שהיה תובע מחבירו כלים וקרקעות, והלה הודה בכלים וכפר בקרקעות, או

מקצת מהם — אף אם מצב התביעה דומה לכלים וקרקעת [שאמר הילך, וכמו שהגמרא מבארת מיד], **חייב** שבועה.

והיכי דמי, ומהו האופן בכלים וכלים שדומה לכלים וקרקעות, **לאו**, **דאמר** ליה הילך, כגון שאמר לו על הכלים שמודה לו "הילך".⁽²¹⁾ **ושמע מינה הילך חייב!**

ודחינן: **לא!** לעולם אימא לך, אם תבעו בכלים והודה לו במקצת כלים, ואמר לו הילך, נמי פטור, משום שהילך פטור משבועה —

והא דקתני כלים וקרקעות, ומה שהמשנה כתבה שבכלים וקרקעות פטור, ולא כתבה שגם בכלים וכלים שאמר לו הילך פטור — משום שבכלים וקרקעות יש חידוש מיוחד —

דהא קא משמע לך, שאם הודה במקצת כלים חייב שבועה אף על הקרקעות. שהנשבע על המטלטלין מגלגלים עליו שבועה אף על הקרקעות, וכמו ששנינו במסכת קידושין [כו א] "זוקקין הנכסים שאין להם אחריות [מטלטלין] את הנכסים שיש להם אחריות [קרקעות] להשבע עליהם".

ומקשינן: מאי קא משמע לך, "זוקקין"? איך

שהודה בקרקעות וכפר בכלים — אף שהודה בכך במקצת התביעה, פטור משבועה — כיון שקרקעות התמעטו מתורת שבועה⁽²⁰⁾, לכן אין נשבעים על כפירת הקרקעות, ואין ההודאה בהם מחייבת שבועה. וכן אם הודה במקצת קרקעות, פטור משבועה מטעם זה —

אבל אם הודה במקצת כלים, חייב שבועה כדין מודה במקצת, ובמקרה זה חייב להשבע אף על הקרקעות שכופר בהם. ואף שאין נשבעים על הקרקעות, זהו דוקא במקום שאינו נשבע על המטלטלין, אבל אם נשבע על המטלטלים, מגלגלים עליו גם שבועה על הקרקעות, כמו ששנינו בקידושין [כו א].

והרי טענו כלים וקרקעות והודה בקרקעות הרי זה כהילך, שהרי מיד כשמודה בקרקע הרי היא ברשות בעליה — ומכל מקום, המשנה לא הביאה דוגמא של הילך במטלטלים אלא דוקא בקרקעות. ומזה יש לדייק: טעמא דכלים וקרקעות, דוקא בכלים וקרקעות פטור משבועה, דקרקע לאו בת שבועה היא, שהרי קרקע אינה בת שבועה —

ומדוייק מזה: הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות, אם תבעו כלים והודה לו על

20. לשון רש"י לעיל ד"ה אי נמי.

'הרי הם שלך בכל מקום שהם'. ובבית הלוי [ח"ג סי' מ' אות ה'] כתב לישב, ורש"י בא לרבותא, שהרי הגמרא מדייקת מכאן שהילך חייב. ועל זה כתב רש"י שמכאן מוכח שאפילו אם הניח את הממון ביד ביי"ד בכל זאת חייב, שהרי קרקע הרי היא כמונחת לפני בית דין.

21. וכתב רש"י שהכלים מונחים לפנינו ואומר עליהם 'הילך'. והקשה הריטב"א [החדשים] דהלא כלים אינם כממון שהרי חוזרים בעין, ואם כן קשה, דרש"י לעיל בעמוד א' כתב שבפקדון אין צריך הנחה בבי"ד, אלא די בזה שאומר לו

מקום, **איצטריך קרא**, צריך את חידוש התורה ש'אין נשבעין על הקרקעות', **להיבא** למקרה שתבע ממנו שתי קרקעות, והתובע מודה לו בשדה אחת⁽²⁾, ולמקרה דחפר בה, שחפר וקלקל את הקרקע שעליה הודה —

וכגון שחפר בה **בורות** [בור עגול], **שיחין** [בור ארוך וצר], **ומערות** [בור עם תקרה]⁽³⁾, כי היות וקלקל את הקרקע, אין הודאתו נחשבת 'הילך', שהרי אינו משיב בשלמות את אותה הקרקע שקיבל⁽⁴⁾.

אי נמי, לכך צריך את המיעוט שאין נשבעין בקרקעות, **להיבא דטענו**, שתבע ממנו גם **כלים** וגם קרקעות, והודה **בכלים**, והלה הודה על תביעת הכלים ולא אמר עליהם 'הילך', **וכפר בקרקעות**. ועל מקרה זה חידשה התורה, שאף על פי שהודאתו היתה על מטלטלין [ועליהם לא אמר 'הילך'], אף על פי כן פטור משבועה, משום שכפר בקרקעות, ואין נשבעים על כפירת קרקעות.

תא שמע להוכיח שהילך חייב שבועה, מהא:

דתני רמי בר המא —

כל שומר הטוען טענה הפוטרתו מלשלם, כגון שומר חנם הטוען 'נגנבה', או שומר

אפשר לומר שהתנא בא ללמדנו דין גלגול שבועה? והלא כבר **תנינא**, שנינו זאת במשנה במסכת קידושין: **זוקקין הנכסים שאין להן אחריות את הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהם?**

ומתצינן: **הכא, עיקר**, כאן התנא שנה את עיקר דין גלגול שבועה — אבל **התם, אגב גררא נסבה**. במשנה בקידושין התנא שנה זאת בדרך אגב.

א-ה ומקשינן: **ולמאן דאמר** שבהודאה במקצת באופן של "הילך", **פטור** משבועת מודה במקצת, תיקשי —

אמאי איצטריך קרא למעוטי קרקע משבועה? מדוע הוצרכנו [בשבועות מב ב] לדרוש מן הפסוק ולמעט שאין חיוב שבועה בתביעת קרקעות?⁽¹⁾ והרי, **הא כל קרקע, הילך הוא!** הרי כל המודה על תביעת קרקע, הרי זה כאילו אמר 'הילך', היות ומיד עם הודאתו, הקרקע עומדת ברשות בעליה —

ואם כן, גם לולי המיעוט שאין נשבעין על הקרקעות, לא היה חיוב שבועה בקרקע מדין 'הילך'?

ומשנינן: **אמר לך**, אף על גב שכל המודה בקרקע הרי זה כאילו אמר 'הילך', מכל

1. על פי תוס'.

2. כן הוא לפירש"י ועי' בהערה 4

3. עפ"י רש"י בבא בתרא יז א, ומקורו מהסוגיא בבבא קמא נ ב.

4. על פי רש"י. [ועיין במגיד משנה פרק ה'

מהלכות טוען ונטען הלכה ב', מה שכתב
בביאור דברי רש"י
שיטת רבינו יונה

בשטמ"ק הביא בשם רבינו יונה שנחלק על רש"י, וסובר כי גם אם חפר בקרקע בכל זאת זה נחשב כאילו אמר לו 'הילך', ואף על פי כן צריך את חידוש התורה שאין נשבעים על הקרקעות, כי לולי החידוש הזה הוא היה חייב שבועה על